

Összetettebb képi történet

Komplexebb képsituációkban is lehet tudatosan irányítani a szemlélő tekintetét. Néhány fiú csocsózik a frankfurti vásártéren. Egy jelenet, amely a fényképen inkább unalmasnak hat. Kompozíciós ötlet nélkül csupán ilyen kép készülhet, ahol az összes fiú árnyékban van, ám szilüettjeik képileg nincsenek érdekesen kihasználva, sőt, a jobb oldali részen egymást takarják, „sötét szósz” képezve (kis kép). A bal oldali fiú alakját az óriási monstrumként ható világítótest elnyomja. Kontrasztviszonyaiknak megfelelően vonzza magára a figyelmet a tárgy, amelynek azonban semmi köze sincs a történethez, és csak zavarja a kompozíciót. Mit lehet itt tenni? Sürgősen nézőpontot kell váltani, hiszen a fotó csakis békaperspektívából érdekes. Ez a nézőpont rendszerezi a történetet, vezeti a tekintetet, a fiúk szilüettjei szépen kiemelkednek a háttérből, nem takarják egymást. A tekintet először a bal oldali fiú arcára vetül, aztán gyorsan, a Messeturmon keresztül a jobb felső részben látható fiúra vándorol, mivel az erős kontrasztpontot képez az égbolttal. Mindegyik arc közös vonása, hogy a minifutballpályára néznek – ezzel természetesen a néző tekintetét is oda irányítják. A csocsóasztal alsó sarkát a Photoshop „fakító” eszköz-

zével kicsit világosítottuk, hogy a bábuk eléggé világosak legyenek. Így ez a sarok vonzza a néző tekintetét. A jobb felső részen kiemelkedő fej azért is hat érdekesnek, mert a törzse nem látható, ezért úgy tűnik, mintha ráesne a képre. Éppen a fej miatt válik ez a banális felvétel mégiscsak jól komponált képpé, ami a néző tekintetét négy pólus között ide-oda vezeti: a két bal oldali fiú, a Messeturm, a törzs nélküli fej fent és a játéktér alsó része.

A képi egyensúly

Korábban láttuk, hogy minden képnek elvont, absztrakt struktúra képezi az alapját, amely meghatározza a kép felépítését és a kompozíciót. Megszámlálhatatlanul sok lehetőség adódik az ilyen struktúra lefektetésére. Ám a lehetőségek széles tárháza mellett egyvalamit mindig figyelembe kell venni: a struktúrának minden esetben kiegyensúlyozottnak kell lennie, egyik irányba sem „dőlhét el”.

Vessünk néhány pillantást erre a képre, ahol egy ablakpucoló lebeg saját kis felfüggesztett teraszán, Frankfurt felett. Alapesetben ennek a fotónak bal oldalra kellene dőlnie, mivel az ablakpucoló állványa nagyon erős hangsúlyt helyez a

felvétel bal oldali részére. A jobb oldalon viszont szinte semmilyen ellensúlya nincs. Ám a kép mégsem borul fel balra! Ennek oka az, hogy a nyugati kultúrában balról jobbra olvassuk a képeket. Tekintetünk a lebegő állvány jobb oldalán kapcsolódik be a képbe. Röviden szemügyre vesszük a férfit, utána azonban gyorsan a jobb oldali részre, a frankfurti Westhafen épületre vándorol. A torony a képmező közepén található, és ezzel együtt a függőleges szimmetriatengelyen. Felette felhőfront kezdődik, amely a kép jobb oldalán az olvasási irányba vezet ki a tekintetet a képből. Épp az olvasási irány miatt alakul ki a jobb oldal felé mozgásérzet, amely kiegyenlíti az állvány bal oldali súlyát.

Ez azonban már nem működik, ha a képet megtükrözzük. Ennél a képnél tekintetünk a most bal oldalra került felhőről gyorsan az ablakmosóra és állványára vetül. Ez a kép egyértelműen a jobb oldalra „borul” egyensúlyi helyzetéből, mivel a bal oldalon sokkal erősebb ellensúly kellene, mint amit a felhő nyújtani tud. Meglepő tehát, hogy a kultúránkban megszokott képolvasási irány mennyire meghatározó a fotók befogadása szempontjából.

Formátumok és átlók

Az egyensúly megteremtése a kompozíció egyik alapkritériuma, és remekül lehet kísérletezni vele. A különféle képformátumok működési szabályai, törvényei is alapot szolgáltatnak ehhez. A fekvő formátum inkább statikus, nyugodt, míg az álló formátum dinamikusabb, labilisabb, egyensúlya könnyebben borulhat fel. Az álló formátumú panorámakép még inkább hangsúlyozza ezeket a tulajdonságokat. Ebben a formátumban kiválóan lehet ábrázolni a dinamikát, mint például ezen a képen, ahol az egyensúly ferde vonalakra épül. A fotó a New York-i Brooklyn híd egyik nagy támpillérét és két vasfüggesztékét ábrázolja. Úgy fényképezték, hogy a képet csakis kiegyensúlyozott ferde vonalak éltetik. A vasfüggesztékek az úgynevezett „pozitív átlóban” vannak, amely a kép bal alsó részéről a jobb felső részébe emelkedő vonal. (Azért emelkedő, mert tekintetünk ilyen irányban követi.) A képből a függeszték vonalai a támpillér követezőhöz vezetik a tekintetünket.

Ha megtükrözzük a képet, a képi hatás teljesen más. A szemlélő tekintete az úgynevezett „negatív átló” miatt inkább kivezetődik a képből, nem úgy, mint az előző képen.

A következő kép kissé statikusabb. Itt New York városa csaknem a vízszintes tengelyen fekszik, míg alul és felül két ferde vonal nyúlik egy azonos enyészpont felé. Alul a Brooklyn híd függesztményei és a korlát árnyéka – két hasonló szögben futó ferde vonal – dinamikát kölcsönöz a képnek. Ez a dinamika azonban egyfajta statikus rendbe ágyazódik, mivel a két ferde vonal csaknem teljesen szimmetrikus egymással, és tükröztethetőek a horizontális szimmetriatengelyen. Ezen a képen is pontosan mérlegelt egyensúlyi viszonyok uralkodnak. A kép erejét a drótkö-

telek, a korlát és árnyékának grafikus játéka, illetve az ellenfény miatt kialakuló atmoszféra adja. Ennél az analóg képnél a hatás növelése érdekében fontos volt az égboltot a laborban túvilágítani.

Ugyancsak sajátos atmoszférával bír a következő kép. Ez a fotó statikusan komponált – extrém dinamikus formátumban. A fénykép egyensúlya tökéletes, a keret erősíti a statikus jelleget, majdnem az úgyneve-

zett „kép a képben” megoldásról beszélhetünk. A város sziluettje nagyjából a vízszintes szimmetriatengelyen található, alatta a korlát csaknem pontosan megegyezik az alsó vízszintes harmadoló vonallal. A felső részen egy második „kép a képben” található, klasszikus téglalapformátumban, amit ív alakú támaszték oszt fel. A fénykép különös varázsát természetesen a szerelmespár adja, akik lelkeleg annyira egymásra hangolódtak, hogy észre sem veszik a fotográfust. Erre a képre is érvényes: az ellenfény különleges atmoszférát hoz létre. A nap párák felhőn keresztül süt, de ennek a képnek éppen ez a pára adja a sajátos hangulatát. Ezt az ugyancsak analóg technikával (Mamiya 645 középformátumú géppel) rögzített képet a sötétkamrában hosszú utóvilágítási procedúrának vetettük alá, hogy a nap legalább valamelyest kiemelkedjen az égbolttól. Az ehhez hasonló fényviszonyok jelentik a legnagyobb kihívást a digitális fényképezőgépek számára. Csakis átmenetes szűrővel és alulexpozícióval lehet előállítani ilyen képi hatást. Ha digitális felszerelést használunk, ilyen fényviszonyok közepette mutatkozik meg a jó minőségű, nagyobb dinamikaátfogású szenzor fontos tulajdonsága.

A leginkább statikus, stabil és nyugodt képformátum a fekvő panorámaformátum (lásd a panoráma-fényképezésről szóló fejezetet). Ennél a formátumnál nehéz a kép egyensúlyát felborítani. Ez a kép is New Yorkban készült, és a Manhattan felső részén hosszan elterülő felhőkarcolókat

